

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

BOUTON PROTIV FRANCUSKE PRESUDA VIJEĆA OD 13. LISTOPADA 2022. ZAHTJEV BR. 22636/19

*Kaznena osuda zbog prosvjeda u crkvi
nije bila nužna u demokratskom društvu*

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva bila je članica pokreta Femen poznatog po borbi za prava žena. Podnositeljica je u prosincu 2013. izvela prosvjednu akciju u crkvi La Madeleine u Parizu, na način da je stala ispred oltara otkrivajući svoje grudi na kojima su bili ispisani slogani te je simulirala pobačaj koristeći sirova goveđa jetra kao rekvizit. Podnositeljica je u kasnijem intervjuu medijima izjavila da je ovim postupkom htjela kritizirati stav Katoličke Crkve prema pobačaju, te je pojasnila da je na torzu ispisan slogan "Božić je otkazan" i "344. drolja" bio referenca na manifest 343 feministkinje za pobačaj iz 1971. Župnik crkve La Madeleine podnio je kaznenu prijavu protiv podnositeljice zahtjeva. Tijekom policijskog ispitivanja, podnositeljica je navela da ju je pokret Femen angažirao za organiziranje prosvjeda u Francuskoj u isto vrijeme kada su i drugi slični prosvjedi aktivistica Femena bili organizirani u raznim drugim državama. Izjavila je da je crkva La Madeleine izabrana radi "svog međunarodnog simbolizma". Pariški kazneni sud odbacio je argument podnositeljice zahtjeva da je njezin postupak bio isključivo politički i da je spadao u opseg njezine slobode izražavanja te ju je osudio zbog kaznenog djela seksualnog izlaganja i izrekao joj uvjetnu kaznu od mjesec dana zatvora uz novčanu kaznu od 2.000 EUR na ime neimovinske štete. Prizivni sud u Parizu potvrdio je presudu, a podnositeljicine žalbe su odbijene.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 10. Konvencije, podnositeljica je prigovorila činjenici da je kazneno osuđena zbog prosvjeda u crkvi.

OCJENA ESLJP-a

Pozivajući se na svoju raniju sudsku praksu, ESLJP je istaknuo da „performans“, uključujući javnu golotinju, može biti oblik umjetničkog i političkog izražavanja koji ulazi u područje slobode izražavanja (*Mariya Alekhina i drugi protiv Rusije*¹, br. 38004/12, st. 202.-206., 17. srpnja 2018., i *Gough protiv Ujedinjene Kraljevine*, br. 49327/11, st. 150., 28. listopada 2014.). Primjenjujući to stajalište na predmet podnositeljice zahtjeva, ESLJP je zaključio da je njezin performans predstavljao čin prosvjedovanja, te je stoga kaznena osuda predstavljala miješanje u pravo podnositeljice zahtjeva na slobodu izražavanja.

Da bi takvo miješanje bilo opravdano ono mora biti propisano zakonom, slijediti legitiman cilj i biti nužno u demokratskom društvu.

Uvjet zakonitosti bit će ispunjen ako je zakonska odredba formulirana dovoljno precizno te ako je predvidljiva u svojoj primjeni, odnosno ako omogućava građanima da reguliraju svoje ponašanje i predvide posljedice koje određena radnja može prouzročiti. Međutim, te posljedice ne moraju biti predvidljive s apsolutnom sigurnošću jer to nije ostvarivo (*Perinçek protiv Švicarske*² [VV], br. 27510/08, st. 131-136, ECHR 2015 (izvadci)) budući da brojni zakoni, kako bi se mogli prilagoditi promjenjivim okolnostima, sadrže izraze koji su ponekad neodređeni pa njihovo tumačenje i primjena ovise o praksi (*Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske* [VV], br. 21279/02 i 36448/02, st. 41., ECHR 2007- IV).

Primjenjujući ta načela na predmet podnositeljice zahtjeva ESLJP je utvrdio da je francusko zakonodavstvo bilo dovoljno jasno, a sudska praksa francuskih sudova dovoljno dosljedna u pogledu kaznenog djela „seksualnog izlaganja“, da je podnositeljica zahtjeva mogla razumno očekivati da će njezino ponašanje imati kaznene posljedice. Prema tome, miješanje je bilo dovoljno predvidljivo i stoga "propisano zakonom"³.

Miješanje je slijedilo legitimne ciljeve propisane stavkom 2. članka 10. Konvencije, a to su zaštita morala i prava drugih te sprečavanje nereda ili zločina.

Međutim, ograničenje podnositeljice slobode izražavanja kako bi se postigli ti ciljevi nije bilo nužno u demokratskom društvu. Naime, svrha performansa bila je prenošenje poruke neslaganja sa stajalištem Katoličke crkve o osjetljivom i kontroverznom pitanju – pravu žene da slobodno raspolaže svojim tijelom, uključujući i pravo na pobačaj. S obzirom da se radilo o pitanju od javnog interesa, država je u tom području imala užu slobodu procjene.

¹ Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#).

² Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#).

³ U svom izdvojenom mišljenju sutkinja Kateřina Šimáčková nije se složila sa zaključkom većine da je kaznena osuda bila propisana zakonom, smatrajući da je pravi razlog osude bio zaštita vjernika i njihove slobode vjeroispovijesti. Budući da Francuska ne kriminalizira bogohuljenje, sutkinja je smatrala da je kaznena osuda bila nezakonita. Osvrnula se na francusku kulturu i umjetnost, u kojoj su žene često golih grudi i ukazala na seksizam svojstven ovakvim slučajevima ustvrdivši da društvo prihvaća i čak zahtijeva da zakonodavac disciplinira žene u pogledu onoga što smiju ili ne smiju izložiti.

ESLJP je u ranijoj sudskoj praksi prihvatio da sankcioniranje prosvjeda u bogoslužnim prostorima u načelu može biti opravdano zaštitom prava drugih (*Mariya Alekhina i drugi protiv Rusije*, br. 38004/12, st. 214., 17. srpnja 2018.). Međutim, u ovom konkretnom predmetu sankcija (jednomjesečna uvjetna kazna zatvora) je bila prekomjerne težine, a domaći sudovi nisu obrazložili zašto je tako ozbiljna sankcija bila nužna za zaštitu javnosti, reda, morala i prava drugih. Dodatno, podnositeljici je uz zatvorsku kaznu izrečena i novčana kazna u relativno velikom iznosu.

Izricanje kazne zatvora zbog političkog govora bilo bi opravdano u kontekstu članka 10. Konvencije samo u iznimnim okolnostima, primjerice u slučaju govora mržnje ili poticanja na nasilje. Međutim, podnositeljčino ponašanje nije bilo uvredljivo niti motivirano mržnjom već željom da pridonese javnoj raspravi o pravima žena, točnije o pravu na pobačaj.

U obrazloženju odluke o kazni francuski sudovi su se pozvali na “osobne karakteristike počiniteljice” bez pojašnjavanja o kojim se točno karakteristikama radi. Uzimajući u obzir da podnositeljica ranije nije bila kažnjavana, da je bila socijalno i profesionalno integrirana te da je ostvarivala prihode, nije bilo jasno kojim čimbenicima se pokušalo opravdati izricanje kazne.

Iako su se u obrazloženju pozvali na određena načela koja je ESLJP utvrdio u svojoj sudskoj praksi u pogledu članka 10. Konvencije, tvrdeći da je podnositeljčinu slobodu izražavanja trebalo balansirati u odnosu na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi drugih⁴, francuski sudovi na kraju nisu kaznili podnositeljicu zbog napada na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi drugih, već zbog „seksualnog izlaganja“ odnosno ogolijevanja grudi na mjestu bogoslužja. Naime, ti sudovi nisu ispitali je li podnositeljčin postupak bio uvredljiv ili motiviran mržnjom prema Katoličkoj crkvi, nisu uzeli u obzir činjenicu da podnositeljica zahtjeva nije organizirala prosvjed za vrijeme bogoslužja (misa nije bila u tijeku), da je njezin performans bio kratak, bez izvikivanja slogana koji su bili ispisani na njenom tijelu, te da je napustila crkvu čim je bila zamoljena. Francuski sudovi su se ograničili na ispitivanje činjenice da je podnositeljica ogolila svoje grudi u mjestu bogoslužja, bez razmatranja temeljne poruke njezinog performansa i feminističke poruke koju je nastojala prenijeti kao aktivistica Femena.

Dakle, domaći sudovi nisu balansirali suprotstavljene interese u skladu s kriterijima utvrđenima u sudskoj praksi ESLJP-a.

Slijedom navedenog, kaznena osuda podnositeljice zahtjeva nije bila razmjerna legitimnim ciljevima kojima se težilo niti je bila nužna u demokratskom društvu, stoga je došlo do povrede članka 10. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

2.000 EUR na ime neimovinske štete

7.800 EUR na ime troškova i izdataka

⁴ Tvrdili su da je miješanje bilo proporcionalno s obzirom na "prijeku društvenu potrebu" da se zaštite drugi od uvredljivih prosvjeda u mjestima bogoslužja. Prizivni sud je tvrdio da se podnositeljčina sloboda izražavanja ozbiljno umiješala u slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi drugih, koju analizu je potvrdio i Kasacijski sud.